

KOLEKTIVNE PRAKSE I FOTOGRAFIJA U REGIONU

FOTODOKUMENTI 2017

Galerija Artget
Kulturni centar Beograda
09/11 - 07/12/2017

KOLEKTIVNE PRAKSE I FOTOGRAFIJA U REGIONU
FOTODOKUMENTI 2017

Galerija Artget - Kulturni centar Beograda

9. 11 - 7. 12. 2017.

Otvaranje: četvrtak, 9. novembar u 19.00

Kustosi: Miroslav Karić i Slađana Petrović Varagić

Saradnik na istraživanju: Miha Colner

Učesnici - umetnici i kolektivi iz Slovenije, Hrvatske,
Makedonije i Srbije: Robert Marin i Matjaž Rušt
Peter Rauh & Snabyrow / Jaka Babnik i Miha Colner
CHKRAP! / Kamerades kolektiv / Belgrade Raw / Iza
ekrana / Ni Foto / Rostfrei Publishing / Fotosfera
Ured za fotografiju / Fotografska udruga - Organ Vida
Centar za fotografiju (CEF) / Davor Konjikušić - Drugi
kadar / Dislokacije: fotografska kolonija u Orlovatu
Fotodokumenti

Prateći program - diskusije i razgovori
KOLEKTIVNE PRAKSE I FOTOGRAFIJA U REGIONU
Galerija Artget - Kulturni centar Beograda
Petak, 10.11.2017. od 12:00 do 17:00

Učesnici: Miha Colner, Peter Rauh, Jaka Babnik,
Belgrade Raw, Kamerades, Iza ekrana, Ni Foto, Matjaž
Rušt, CHKRAP!, Davor Konjikušić - Drugi kadar, Ivan
Petrović i Mihailo Vasiljević - Centar za fotografiju
(CEF), Maida Gruden i Mara Prohaska - Dislokacije:
fotografska kolonija u Orlovatu

Moderatori: Milica Lapčević, Miroslav Karić i Slađana
Petrović Varagić

Projekat Fotodokumenti, iniciran je 2010. godine u organizaciji NFC Filmarta (Požega), sa idejom da afirmiše savremene fotografske prakse i otvori širi diskurzivni prostor za istraživanje fotografije kao kompleksnog društvenog fenomena i medija umetničkog izražavanja. Jedan od ciljeva ove inicijative jeste animiranje stručne javnosti za bavljenje kontinuiranim i sveobuhvatnim kritičkim, problemskim i fenomenološkim istraživanjima i vrednovanjima vrlo dinamične domaće i regionalne savremene fotografske produkcije.

U okviru programa Galerije Artget u 2017. godini, Fotodokumenti se bave fenomenom kolektivizma u okviru regionalne fotografske scene, kao i analizom strategija i uzroka pojave vaninstitucionalnih vidova kolektiviteta i inicijativa na ovom polju. Kroz pilot projekat i izložbu Kolektivne prakse i fotografija u regionu i prateći diskurzivni program (prezentacije i razgovore) biće predstavljeni relevantni akteri u domenu kolektivne fotografske produkcije, izdavaštva, različitih inicijativa na polju edukacije, zaštite i arhiviranja fotografskog nasleđa, kolonija, festivala i drugih vidova afirmacije savremenog fotografskog izraza na prostoru bivše Jugoslavije.

KOLEKTIVIZAM U SAVREMENOJ FOTOGRAFIJI

Miha Colner

Kolektivizam u umetnosti i drugim kreativnim oblastima nije nov fenomen. Naprotiv, on datira od pre više hiljada godina, od vremena kada umetnika nisu uvek poštovali kao nekoga ko nosi ogromnu simboličku vrednost. U srednjovekovnoj Evropi, na primer, umetnici su smatrani za obične zanatlije; međutim, porudžbine koje su dobijali od svojih pokrovitelja često su bile suviše zamašne i složene da bi ih mogli sami izvršiti, pa su osnivali radionice, udruženja i cehove. Štaviše, koncept umetnika koji ima potpunu slobodu izražavanja, koji prikazuje i predstavlja svoje unutrašnje težnje, nastao je relativno kasno, u drugoj polovini 19. veka, kada su slikari i crtači prestali da se takmiče sa novim tehnologijama, odnosno fotografijom, a kasnije i filmom, u realističkom prikazivanju sveta. Stoga lična ideologija, unutrašnji porivi i emocije autora postaju zajednička karakteristika umetničkih dela, koja napuštaju svoju tradicionalnu ulogu prikazivanja ideološki i religiozno određenih ikonografskih motiva. Iz toga su proizašli potpuno novi oblici kolektivnih praksi; umetnici i kulturni radnici formiraju grupe, pokrete i institucije. Ovakvi oblici udruživanja su se umnožili u doba cvetanja avangardnih pokreta, kad su progresivni umetnici iskreno verovali u pojavu novog čoveka za novo doba.

Ali u moderno vreme kolektivne prakse su postale i eklektičnije i raznovrsnije. Više je različitih agendi i razloga zbog kojih su umetnici udružili snage i rade zajedno, često potpuno odustajući od pojedinačnog autorstva u korist kolektiva. Pored zajedničke forme i načina izražavanja ili ideološke agende koji predstavljaju pokretačku silu za formiranje grupa, postoje i sasvim praktični razlozi za ujedinjavanje pod određenim brendom; ono se može zasnivati prosto na administrativnim uslovima, uslovima proizvodnje ili infrastrukтури, naročito u sredinama gde javno finansiranje i/ili podrška privatnog sektora za umetnost i kulturu nisu dovoljno i sistematično organizovani, ili gde jednostavno postoji previše konkurencije – prostori i institucije koje pokreću umetnici su direktna posledica takvih situacija. Međutim, uz sve češću kolektivizaciju umetnika pojavilo se još jedno značajno pitanje. U periodu visokog modernizma na Zapadu kult individualnosti u stvaranju umetnosti je, izgleda, bio na vrhuncu, pa su kolektivne prakse smatrane

skoro za subverzivne. *Fluxus* je dobar primer veoma labave grupe umetnika koji su uspeli da duboko prodrmaj u uspostavljene konvencije u svetu umetnosti samim svojim protivljenjem individualnom autorstvu i odbijanjem da stvaraju umetnička dela; umesto toga su se okrenuli efemernim akcijama. Štaviše, u eri hladnog rata kolektivizam se doživljavao kao simbol socijalističkog internacionalizma koji je bio potpuno demonizovan u Sjedinjenim Američkim Državama i drugde na Zapadu. S druge strane, u (prvoj i drugoj) Jugoslaviji, razlozi za kolektivne akcije umetnika i mislilaca, koje su počele da se izvode još u dvadesetim i tridesetim godinama prošlog veka (konstruktivisti u Trstu i zenitisti u Beogradu) i u šezdesetim i sedamdesetim (razni pokreti nove avangarde), leže u kombinaciji vrlo specifičnih društveno-političkih i kulturnih pojava. Ako su se taktike u predratnom periodu uglavnom okretale protiv političkih, društvenih i kulturnih konvencija, u posleratnom periodu često se pribegava usvajanju modela zvanične politike, poznatog kao samoupravljanje i njegovom kombinovanju s idejama internacionalizma i liberalizma.

U savremenoj fotografiji na teritoriji bivše Jugoslavije, u periodu nakon njenog raspada, mogu se naći vrlo osobene taktike kolektivizma, koje često odražavaju političke, kulturne i ekonomske podele na ovom području u poslednjih dvadeset pet godina. U današnje vreme umetnici koji koriste objektiv kao sredstvo izražavanja obično ne poštuju uspostavljene principe institucionalne saradnje, razvijene u ogromnim mrežama foto-kino klubova, toliko koliko referišu na modele određenih uticajnih interdisciplinarnih umetničkih grupa kao što su Exat 51 iz Zagreba (1950-1956) ili FV112/15 iz Ljubljane (1981-1990); međutim, oni su te modele prilagodili specifičnoj društvenoj, kulturnoj i ekonomskoj stvarnosti novog doba, bez obzira kako je nazivamo – demokratija ili tranzicija. Dakle, taktike su veoma raznolike; neki umetnici koriste kolektivizam kao modus operandi na nivou projekta gde je svaka saradnja prolazna i privremena jer se za svaki novi poduhvat biraju novi saradnici (Peter Rauch / Peter Rauh, Davor Konjikušić); neki umetnici čine koherentnije grupe koje dugoročnije, ili čak stalno, rade zajedno (Marin & Rušt, Kamerades, Belgrade Raw, Ni Foto, Iza ekrana, CHKRAP!); iz nekih grupa umetnika i

stvaralaca postepeno će se razviti institucije čija je uloga da omogućće uzajamnu podršku za stvaranje ili uspostave infrastrukturu za organizovanje javnih događaja, edukativnih i izdavačkih platformi ili festivala (Fotopub, Rostfrei Publishing, Organ Vida, Ured za fotografiju, Centar za fotografiju). Na ovaj način, u nedostatku institucionalnog okvira, savremeni foto-

grafi sa Zapadnog Balkana čiji radovi nastaju i distribuiraju se prvenstveno u umetničkom kontekstu mogu da deluju živo i vibratno, iako samo na polu-profesionalnom nivou. Često multitasking, fragmentacija interesa i diskontinuitet umetničke produkcije nisu nužno negativne pojave.

UČESNICI - UMETNICI I KOLEKTIVI:

Jaka Babnik & Miha Colner - Top Lokacija

Kroz projekat *Top Lokacija* fotograf Jaka Babnik i istraživač Miha Colner zajedno su dokumentovali i popisali skulpture i instalacije postavljene na ostrvima kružnih tokova, razmatrajući ovu sveprisutnu pojavu koja je relativno nova u Sloveniji i datira od pre ne više od petnaest godina. Međutim, ova serija fotografija i dokumenata u potpunosti je nastala 2017. godine.

Jaka Babnik i Miha Colner su se udružili u jednokratni kolektiv da bi zajedno, kroz fotografska i antropološka istraživanja, osmislili i realizovali projekat *Top Lokacija*. Colner je istoričar umetnosti koji radi kao kustos u Međunarodnom centru za grafičke umetnosti / Kreativnom centru Švicarija u Ljubljani. Babnik je sociolog i istoričar, radi kao samostalni fotograf i filmski snimatelj. Žive i rade u Ljubljani, Slovenija.

Peter Rauch - Zajednica / Paviljon

Zadatak *Zajednice* je da se sastaje. Sastanci, naravno, ostavljaju tragove i neki ljudi te tragove smatraju uznemirujućima, pa ih brišu. Svako brisanje ostavlja tragove, a većina tragova vodi do projektnog prostora Aksioma, Ljubljana; uprkos (i unatoč) svim brisačima, *Zajednica* je tamo ustanovila svoj *Prostor (19. decembar 2012. - 4. januar 2013. godine)*. U *Paviljonu*, Rauch nastavlja da prati metod razumevanja korelacije između objekta i njegove funkcije, ili značenja objekta i situacija i sadržaja koje on proizvodi ili su u vezi sa njim. Konstruisani objekat-prostor je privremeni paviljon sa dodatnom auditivnom dimenzijom koja je deo procesa kreiranja događaja. *Paviljon (2017)* je stoga neka vrsta privremenog prostora koji vodi umetnik.

Peter Rauch (1978) je arhitekta, fotograf i doktorand iz filozofije i teorijske psihoanalize. U fotografiji ga

zanima odnos među stvarima koje fotografija može dokumentovati, kao i odnos sa stvarima koje se mogu konstituisati. Najvažnija dela su mu *Paviljon (2017)*, *Minimalna razlika između toga i onoga (2016)*, *Objekti (2010-2015)*, *Treće mesto (2014)*, *Zajednica (2012-2013)*, *Slike, priče, sekvence (2011)* i *Traffic Kids (2009)*. Živi i radi u Ljubljani, Slovenija. www.snabyrow.com

Robert Marin & Matjaž Rušt - Najlepši grad na svetu

Kroz svoj projekat koji je u toku, *Najlepši grad na svetu (2014-2015)*, Robert Marin i Matjaž Rušt istrajno stvaraju vizuelni dnevnik Ljubljane. Naslov rada proizlazi iz promotivnog slogana aktuelnog gradonačelnika Ljubljane koji je glavni grad označio kao najlepši grad na svetu. Umetnici, međutim, nisu fokusirani na reprezentativnu sliku grada, već pre na skrivene prostore svakodnevnog života. Oni, u maniru ulične fotografije, dokumentuju stvarne situacije i mesta koji gradu daju njegov neizbrisiv karakter. Uprkos sveprisutnom humoru, u ovom radu nema cinizma i sarkazma, ni prema prikazanim ljudima, ni prema samom gradu, već on samo pokazuje pravo stanje stvari.

Matjaž Rušt (1982) je samostalni fotograf, a Robert Marin (1984) fotograf i nezavisni novinar. Od 2014. godine rade kao tandem (ali i samostalno). Žive i rade u Ljubljani, Slovenija. www.najlepsemestonasvetu.tumblr.com

Fotosfera - Razglednice iz Slovenije

Razglednice iz Slovenije kritički i (samo)ironično prikazuju svakodnevne motive slovenačkog urbanog i ruralnog kulturnog pejzaža. U žiži interesovanja im je

dokumentovanje vrlo čestih zbivanja koja većina ljudi ne primećuje. Fotografi kolektiva Fotosfera tako referišu na osnovno značenje i značaj reči razglednica; štaviše, oni su u razigranoj interakciji sa uobičajenim sadržajem razglednice. Pri izboru motiva, ovi fotografi imaju umetnički pristup kako bi izbegli fotografisanje tipičnih mesta koja se obično prikazuju na razglednicama iz Slovenije; pronašli su inspiraciju na krajnje običnim mestima, na mestima koja se nikada ne bi koristila za zvanične turističke reklame i brošure.

Fotosfera: Fotografi Andrej Potrč (1976), Vid Jakop (1977), Miro Nunić (1985), Žiga Karl Gričnik (1985) i Jaka Teršek (1997) predstavljaju se kolektivno pod imenom Fotosfera od 2015. godine. Kada rade kao grupa, ne potpisuju svoje fotografije pojedinačnim imenima već koriste kolektivni identitet.

www.fotosfera.si

Foto grupa „Čkrap!“

Izbor fotografija grupe „Čkrap!“ je samo mali deo bogate produkcije tokom svih ovih godina. Možda ovaj izbor i nije najreprezentativniji, ali svakako daje jedan prikaz fotografskih ideja i interesa članova foto grupe „Čkrap!“. Ima tu različitih pristupa fotografiji. Neke su crno bele, neke u boji. Neke su life (street), neke su setup. Neke su društveno angažovane, neke su čist kreativan izraz. Nije lako pričati o fotografijama. Možda bi bilo najbolje da same fotografije ispričaju svoju priču. U svakom slučaju, ovaj mali presek, nadopunjen prezentacijom sa više fotografija, može radoznom gledaocu dati osnovne informacije o fotografskim interesima u fotografiji članova grupe „Čkrap!“ i načinu kako te svoje interese i vizije putem fotografskog jezika prenose publici.

Foto grupa „Čkrap!“ - Godine 1980. tada mladi fotograf, Dragi Nedelčevski, pun entuzijazma, sa nekoliko svojih prijatelja, (A.Nasteski, Z.Andonov, I.Milanovski), osnovao je *Foto kino Studio* u Domu kulture u Tetovu. Studio je bio smešten u potkrovlju Doma kulture, kao i mala foto laboratorija za crno belu fotografiju. Tako je bilo sve do konflikta 2001. kada su izbačeni iz Doma kulture, sa opremom i foto laboratorijom, a mnogi negativni i fotografije uništeni. Krajem 2003. godine, Dragi Nedelčevski, Zoran Andonov i Samir Ljuma, osnovali su Foto kino klub „Tetovo“. Sledeće, 2004. godine su organizovali dve izložbe. Od tada, jednom godišnje organizuju izložbu fotografija svojih članova. Ubrzo su promenili ime u

„Čkrap!“, a zato što nisu dobili apsolutno nikakvu podršku od grada ili države, postali su neformalna „Foto grupa Čkrap!“. Članovi grupe neguju društveno angažovanu (ekologija, socijalne i egzistencijalne teme), konceptualnu, eksperimentalnu, dokumentarnu fotografiju.

www.chkrap.blogspot.com

Kamerades - Kosovo večiti ciklusi

Kosovo je pojam koji se često poteže u današnjim geopolitičkim igrama velikih sila. Teritorija nerešenog statusa, burne prošlosti i neizvesne budućnosti životari prepuštena večitom čekanju na rešenje, dok nagomilani problem, etničke trzavice, ekonomska nerazvijenost i negativni društveno-ekonomski trendovi diktiraju život njenih stanovnika. Kroz lične posete tokom naših profesionalnih angažmana, i sami smo bili svedoci osećaja konfuzije i beznađa koji lebde iznad površine. Čije je Kosovo? Šta je Kosovo? Ne postoje jednoznačni odgovori na ova pitanja. Naša opservacija fenomena Kosova kroz dokumentarnu formu pokušava da se bavi uočenim, koje bi trebalo da bude uvod u očigledno i istinito. Za narode sa ovih prostora ne postoji jedna univerzalna istina, i time sama forma kojom se ista pokušava dokazati, gubi svoj smisao. U toj večitoj zapetljanoj igri, oni koji postaju najveće žrtve i nosioci tereta su obični ljudi koji moraju da nađu način da prežive uprkos gotovo nemogućim uslovima.

Kamerades kolektiv vizuelnim stilom baziranim na savremenoj dokumentarnoj formi, uz narativni pristup sa naglašenim i prepoznatljivim stavom autora, stavlja fotografiju u službu društvenih promena. Kolektiv je do sada izlagao radove na izložbama Stazama bezimenih (KC Grad, 2016), Necenzurisano (Artget, 2016), (Re)animacija kulture (Magacin, 2015), Usamljenost kao izbor (Ulična galerija, 2014), Tamara waterfront (Ulična galerija, 2014), Srbija ispred objekti-va (Muzej primenjene umetnosti, 2013) u okviru festivala Vreva, (na javnim površinama, 2014) i Vizualizator (po beogradskim prolazima 2014); i grupnim izložbama: SEE New Perspectives, (Beč 2014, Sarajevo, 2012), Putujuća izložba reči (Uroboros, 2012), Fotosajam (Reks, Beograd, 2012). Članovi su bili predavači ili učesnici na tribinama i predavanjima o fotografiji u okviru nekoliko festivala i skupova u zemlji i regionu.

www.kamerades.com

Belgrade Raw do sada u svom opusu ima preko 1.200 fotografija Beograda, koje su nastale od 2009. godine, kada je kolektiv osnovan. Broj od 1.200 fotografija svakodnevno raste, jer članovi kolektiva svakodnevno doprinose rastu broja ovih fotografija. Web stranica kolektiva (www.belgraderaw.com) predstavlja relevantni živ arhiv svakodnevnice grada Beograda. Materijal koji će biti predstavljen na izložbi treba da ilustruje to mnoštvo, masu i jasan sadržaj koji pokazuju posvećenost članova prema kolektivu, prema Beogradu. Vizuelni doživljaj fotografija malog formata, postavljenih u jasnom i strogom gridu, u redovima od poda do plafona, jeste jedna kakofonija, jedan šum, static, koji nam daje ipak jasnu sliku jednog grada u svakom svom detalju života. Pored ovih fotografija kolektiv se predstavlja sa katalogima projekta Serbia Raw koji već četiri godine uspešno održavaju kroz fotografske radionice po celoj Srbiji.

Belgrade Raw je fotografski kolektiv osnovan 2009. godine, sa idejom da kroz medij fotografije istražuje socijalne, urbane i političke aspekte života u gradu i stanje zajednice, aktivno beležici svakodnevni život Beograda. Kolektiv je izlagao na više samostalnih i grupnih izložbi i u okviru nekoliko manifestacija i festivala u zemlji i inostranstvu. Pet godina zaredom Belgrade Raw je organizator događaja *Foto-sajam* i od 2014. godine pokreće seriju radionica dokumentarne fotografije pod nazivom *Serbia Raw*. Tokom 2013. godine kolektiv je bio kustos Galerije Artget Kulturnog centra Beograda. Belgrade Raw čini jedanaest članova: Darko Stanimirović, Nemanja Knežević, Luka Knežević - Strika, Milovan Milenković, Andrej Filev, Mane Radmanović, Dušan Rajić, Aleksandra Perović - Mihajlović, Jelena Mijić, Saša Trifunović i Dejan Golić. www.belgraderaw.com

Fotografska grupa „Iza ekrana“

Fotografija je komentar. Naša angažovanost se uglavnom razotkriva kroz proces kolažiranja radova. Kada se na jednoj izložbi spoje spontani gestovi monahinja, između duhovnog i svetovnog i prizori blistavih svetlosti u crkvenoj arhitekturi (Velja Pavlović), sa ljudima beogradskog underground koje je ubio heroin (Zoran Vujović), planinarima koji dramatično osvajaju vrhove (Gavro Dešić), selfijima na neočekivanim mestima zanimljivih tekstura (Milica Lapčević), ljudima koji se jednostavno - sunčaju na plaži (Petar Jončić), napuštenim kućama (Vladimir Tasevski) i komičnim ili bizarnim ponašanjima i pojava-

ma ljudi na ulici (Igor Vladislavljević) u konačnom konceptu, može se uočiti široko izvorište angažovanosti, i mogućnosti za dalje razvijanje kako ličnih poetika, tako i zajedničkih vizuelnih poduhvata.

Grupa „Iza ekrana“, nastala je u septembru 2015. godine. Inicijativu je pokrenulo nekoliko zaposlenih u medijima. Novinari, snimatelji, montažeri i voditelji koji se bave fotografijom prvi put su odlučili da se ujedine i prikažu svoj rad u galeriji ŠTAB u oktobru 2015. godine. Radeći na stvaranju slika, članovi grupe „Iza ekrana“, stali su iza objektiva, u bliskom susretu sa svetom oko nas, ali i sa sobom – kroz ono što fotografiju. Zato se autori grupe najviše bave izučavanjem fotografija na kojima je treći učesnik, osim autora i njihovih kamera – običan svet, kroz koji tragamo i za sopstvenom dušom. Nakon prvog zajedničkog nastupa u galeriji Štab održane su izložbe donjoj galeriji ULUS-a, u Galeriji 73 (u okviru Meseca fotografije-BFM) i u Galeriji Kulturnog centra Pančevo.

www.izaekrana.rs

Ni Foto (Niš)

Ni Foto smo oformili sa ciljem da na kreativan način prikažemo grad Niš, njegovu širu okolinu kao i život na jugu Srbije generalno. Težimo da kroz fotografiju što vernije dočaramo stanje, dobre i loše strane urbanog života i svakodnevnicu običnog čoveka. Ali naše ambicije tu ne prestaju, trudićemo se da proširimo mrežu fotografima koji dele naše vizije kao i da realizujemo tekuće i planiramo buduće projekte, izložbe, akcije. Naš kolektiv za sad čini pet studenata sa različitih fakulteta – mašinstvo, zaštita na radu i prava. Svakodnevno fotografišemo, kao lokal patriote pre svega Niš, ali i sve i svuda gde boravimo. Svako od nas radi na svom stilu, i svako od nas ima svoj umetnički pečat koji je prepoznatljiv. Naše fotografije su odraz naše likovnosti i umetnosti, našeg bunta i inicijative, predstavljaju naše poglede na društvo, okolinu, prilike u kojima živimo i kojima želimo da probudimo i pokrećemo vlast i ljude da budu aktivniji, senzibilniji i uvidajni u pogledu problema i učešća u društvenom životu, u odlučivanju, u odgovornom ponašanju, inicijativama za bolji život. Kolektiv čine: Nikola Milošević, Miloš Jovanović, Darko Milošević i Nikola Tasić.

www.cargocollective.com/nifoto

Ured za fotografiju (UzF)

Ured za fotografiju je udruženje iz Zagreba, osnovano je 2011. godine s namerom istraživanja, kritičke obrade i promocije savremene fotografije u Hrvatskoj. Osnovne delatnosti UzF osim fotografije su film, dizajn i vizuelne komunikacije, savremena umetnost i teorija umetnosti. Ured za fotografiju kontinuirano prati, promovise i kritički obrađuje savremenu fotografiju u Hrvatskoj. U našem radu posebno smo zainteresovane da materijal koji smo učinili dostupnim bude podsticajan za studente, fotografe i druge umetnike, kritičare i teoretičare, kao i široku publiku. Sve naše aktivnosti su umrežene i funkcionišu kao platforma promišljanja, interpretacije i promocije fotografije.

Edicija F11 - Svrha UzF-a je podizanje opšte vizualne pismenosti, promocija i kontekstualizacija fotografske i novomedijske produkcije, stvaranje novih znanja, produkcija umetničkih radova te razvoj teorije fotografije i promišljanje naprednih praksi na polju fotografije i novih medija. Izdavačka delatnost UzF-a usmerena je na produkciju fotografskih monografija, knjiga o teoriji fotografije i fotoknjiga. Pri odabiru tema i autora, knjige se oslanjaju na izložbenu aktivnost i naučno-istraživački interes UzF-a. U sklopu edicije *F11* do sada izašle su fotoknjige Hrvoja Slovenca, Bojana Mrđenovića, Hane Miletić, Ane Opalić i Marka Ercegovića.

Rostfrei Publishing

Rostfrei Publishing (Jaka Babnik & Boštjan Pavletič) je krenuo kao ideja da se stvori platforma za otkrivanje vizuelnih sadržaja koji su inspirativni, kritički i inventivni. Stvaraoci i urednici duboko veruju da knjiga može funkcionisati kao i svaki drugi oblik umetnosti: kao izraz umetnikove kreativnosti, često sa društvenim komentarom, ali ponekad potpuno apstraktno, bez reči ili prepoznatljivih slika i da može da služi kao produžetak umetnikove prakse. Zato Rostfrei tesno saraduje sa umetnicima od same ideje do realizacije, obezbeđujući da svaka objavljena knjiga ponudi specijalno estetsko i taktilno iskustvo.

www.rostfreipublishing.com

Fotografska udruga Organ Vida

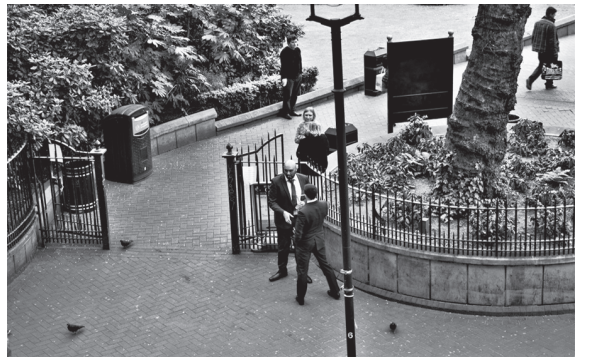
Organ Vida je vodeća institucija za fotografiju u Hrvatskoj prepoznata u svetu svojim kontinuiranim radom na području promocije savremene hrvatske i

inostrane fotografske prakse. Osnovana je početkom 2010. iako se delatnosti udruge obavljaju još od 2008. godine. Fotografska udruga Organ Vida platforma je za razmenu znanja, obrazovanje te predstavljanje radova nadolazećih i već etabliranih savremenih fotografa i fotografkinja. Udruženje organizuje različite godišnje aktivnosti, akcije i programe, edukuje i potstiče na promišljanje i sagledavanje fotografske umetnosti na nekoliko nivoa: kroz produkciju izložbi, promocijom i izdavanjem fotografskih knjiga, organizacijom Međunarodnog festivala fotografije i Open Show-a Zagreb, putem radionica uz vođstva značajnih autora, konferencijama za savremenu fotografiju, portalom i časopisom *OVmag* koji donosi recentne vesti iz područja svetske i domaće fotografske scene, dodelom prve nagrade za hrvatsku fotografiju - Nagrada Marina Viculin, pripremnim radovima za osnivanje Hrvatskog instituta za savremenu fotografiju. Međunarodni festival fotografije Organ Vida se održava od 2008. godine i okuplja mlade savremene domaće i inostrane fotografe, ali i one već etablirane sa zajedničkim ciljem unapređenja umetnosti i savremene fotografske prakse.

www.organvida.com

PRATEĆI PROGRAM - DISKUSIJE I RAZGOVORI

KOLEKTIVNE PRAKSE I FOTOGRAFIJA U REGIONU

Petak, 10. novembar 2017. od 12:00 do 17:00

Galerija Artget, Kulturni centar Beograda

Uvodna reč - Vesna Danilović, Miroslav Karić i Slađana Petrović Varagić

12.15 -13:15

I deo: O fenomenu kolektivnih umetničkih praksi u fotografiji

Moderator - Slađana Petrović Varagić

Miha Colner

TOPOGRAFIJA KOLEKTIVNIH PRAKSI U SAVREMENOJ FOTOGRAFIJI NA PROSTORU BIVŠE JUGOSLAVIJE - Presentacija postojećeg stanja

Miha Colner (1978) je istoričar umetnosti koji radi kao kustos i koordinator programa u Međunarodnom centru za grafičke umetnosti / Kreativnom centru Švicarija u Ljubljani. Takođe je aktivan kao publicista, specijalizovan za fotografiju, grafiku, pokretnu sliku i različite forme (nove) medijske umetnosti. U periodu od 2006. do 2016. bio je kustos u Photonu - Centru za savremenu fotografiju, Ljubljana. Od 2005. godine radi kao saradnik u novinama, časopisima, specijalizovanim publikacijama i na svom blogu, i vanredni je predavač. Živi i radi u Ljubljani, Slovenija.

Peter Rauch

O PRINCIPU KOLEKTIVNIH PROJEKATA I SARADNJE

Zadatak *Zajednice* je da se sastaje. Sastanci, naravno, ostavljaju tragove i neki ljudi te tragove smatraju uznemirujućima, pa ih brišu. U svom izlaganju, Peter Rauch će predstaviti i objasniti svoje projekte bazirane na kolektivnim akcijama - „Zajednica“ (2012), „Konstrukcije“ (2014-2017) i noviji projekat, koji još traje, „Paviljon“ (2017).

Peter Rauch (1978) je arhitekta, fotograf i doktorand iz filozofije i teorijske psihoanalize. U fotografiji ga zanima odnos među stvarima koje fotografija može dokumentovati, kao i odnos sa stvarima koje se mogu konstituisati. Najvažnija dela su mu „Paviljon“ (2017), „Minimalna razlika između toga i onoga“ (2016), „Objekti“ (2010-2015), „Treće mesto“ (2014), „Zajednica“ (2012-2013), „Slike, priče, sekvence“ (2011) i „Traffic Kids“ (2009). Živi i radi u Ljubljani, Slovenija.

/ PAUZA /

13:30 - 15:00

II deo - Foto kolektivi - primeri praksi iz regiona

Moderator - Milica Lapčević

BELGRADE RAW

Predstavljanje kolektiva

Na diskursivnoj prezentaciji u galeriji *Artget* kolektiv će se predstaviti sa projektima na kojima trenutno radi, i sa par projekata koje je radio u bliskoj prošlosti. U toku 2015. godine kolektiv je zajedno sa organizacijom *Blockfrei* iz Beča i Srđanom Kečom radio na projektu *Naše nove komšije* koji se bavio trenutnom migrantskom krizom na teritoriji Srbije i Austrije (Subotica, Beograd i Beč). Bazirano na radionicama i razgovorima sa izbeglicama, a rezultirao je mobilnom izložbom u Beogradu i Beču i katalogom projekta. Pored ovog, prezentovali bismo i projekat *Serbia Raw* kao i naše gostovanje na *Fotodoks* festivalu u Minhenu gde smo održali radionicu *Munich Raw*. Za fotoradionice koje održavamo već četiri godine smatramo da su bitan segment rada kolektiva. *Belgrade Raw* je i organizator *Foto sajma* koji bismo takođe pominjali na prezentaciji. I kao poslednju stvar pomenuli bismo i jedan projekat koji se trenutno odvija u kolektivu, a to je lepljenje fotografija Beograda po

Beogradu. Naime, naše fotografije u velikim formatima na materijalu predviđenim za bilborde „gerilski“ postavljamo po slobodnim površinama grada, i na taj način grad vraćamo gradu, interвениšemo u javnom prostoru i sa građanima i od grada pravimo jedan veliki slobodan prostor za izlaganje.

Foto grupa ČKRAP!

Predstavljanje kolektiva

U okviru diskurzivnog programa, Foto grupa „Čkrap!“ iz Tetova, Makedonija, putem prezentacije predstaviće se sa nekoliko projekata. Biće tu reči o načinu rada grupe, kao i o interesima u fotografiji članova, zajedničkim izložbama grupe „Čkrap!“ koje su postale tradicionalne, sa dosta fotografija sa tih izložbi, nekoliko zajedničkih projekata kada su svoje fotografije izlagali po dvoje ili troje članova, kao i nekoliko samostalnih fotografskih projekata osnivača Foto grupe „Čkrap!“

KAMERADES KOLEKTIV

Predstavljanje kolektiva

Dokumentrani fotografi, fotoreporter, radeći u medijima nemaju slobodu izbora tema, niti dubinskog načina bavljenja njima, zbog čega se javila potreba za osnivanjem kolektiva u kojem bi postojala upravo ta sloboda odabira i realizacije priča koje smatramo važnim, sloboda mišljenja, stvaranja, ispoljavanja različitosti u pristupu i obradi. Ovakvo profesionalno udruživanje kao dokumentarnim fotografima omogućilo nam je postizanje dubljeg bavljenja temama bez ograničenja, plasiranja priča koje imaju za cilj podizanje svesti o društvenoj realnosti u Srbiji na Balkanu, a koje predstavljaju i kritiku okolnosti u kojima živimo, kritiku društva, kao i osećaj svrsishodnosti kojoj kao fotografi težimo. Kako kolektiv kao projekat pojedinaca okupljenih oko zajedničke ideje slobodnog stvaranja paralelno funkcioniše uz svakodnevno bavljenje fotografijom u mejnstrim medijima? Koliko se u dokumentarnoj fotografiji pronalazi sloboda u kreativnom smislu i da li dokumentarna fotografija treba da predstavlja objektivnu reprodukciju stvarnosti? Šta znači biti deo fotografskog kolektiva u Srbiji i na Balkanu i koji su izazovi u saradnji sa drugim kolektivima i pojedincima na putu ka cilju definisanja scene, postavljanja kriterijuma, podizanja vidljivosti i značaja fotografije kao medija?

Matjaž Rušt - Slovenija

NAJLEPŠI GRAD NA SVETU

Predstavljanje projekta

U projektu Najlepši grad na svetu (2014-2015), koji još traje, Robert Marin i Matjaž Rušt istrajno stvaraju vizuelni dnevnik Ljubljane. Naslov rada proizlazi iz promotivnog slogana aktuelnog gradonačelnika Ljubljane koji je glavni grad označio kao najlepši grad na svetu. Umetnici, međutim, nisu fokusirani na reprezentativnu sliku grada, već pre na skrivene prostore svakodnevnog života. Oni, u maniru ulične fotografije, dokumentuju stvarne situacije i mesta koji gradu daju njegov neizbrisiv karakter. Uprkos sveprisutnom humoru, u ovom radu nema cinizma i sarkazma, ni prema prikazanim ljudima, ni prema samom gradu, već on samo pokazuje pravo stanje stvari.

IZA EKRANA

Predstavljanje kolektiva

Unutar grupe „Iza ekrana“ projekte pokreću Petar i Milica, a zatim se organizuju sastanci na kojima se bliže definišu rokovi za razmišljanje i realizaciju, koncepti, iznose ideje, koje su uvek korisne, upravo zbog različitih razmišljanja članova grupe, a izbor radova ostaje podložan promenama skoro do same postavke izložbe. Fotografi su danas oštro podeljeni na profesionalce koji prilično tradicionalno tumače fotografiju i vizuelne umetnike za koje je ona deo širih razmišljanja o mogućnostima medija. Jedan deo grupe (Jončić, Lapčević, Vujović i Pavlović) poznaju tu polemiku i shvataju mnogo veće mogućnosti fotografije. Drugi deo grupe (Vladislavljević, Dešić i Tasevski) je više usmeren ka zanatu i ideji da je fotografija zaustavljanje i trajno beleženje neobičnog trenutka iz života. Njihovi stavovi su korisni, jer potiču preispitivanje ove aktuelne polemike u fotografiji.

Razgovor sa moderacijom

/ PAUZA /

15:30 - 16:45

III deo - Regionalne fotografske prakse u oblasti edukacije, promocije savremene produkcije, arhiviranja fotografske građe i sl.

Moderator – Miroslav Karić

Davor Konjikušić**DRUGI KADAR / ŽELIMO TE VOLETI UMETNOSTI**

Drugi kadar radionica umetničke fotografije postoji od 2015. godine i do danas je kroz nju prošlo 30 polaznika. Specifična, inovativna i jedinstvena fotografska radionica polaznicima omogućava savremeno razumevanje fotografskog medija i tako nadopunjuje srednjoškolske i univerzitetske sadržaje, dok diplomiranim osobama omogućava celoživotno učenje. Program radionice u trajanju od tri meseca koncipiran je od teorijskih predavanja, prezentacije multimedijalnih sadržaja, čitalačkih grupa, terenske nastave i praktičnog rada na individualnom fotografskom projektu koji se na kraju programa javno predstavlja pred publikom.

Želimo te voleti umetnosti jednogodišnji je fotografski projekt i istoimena fotografska knjiga nastala zajedničkim radom grupe tražilaca azila u Prihvatalištu za tražitelje azila - Porin u Novom Zagrebu 2014. i 2015. godine. Voditelj projekta Davor Konjikušić radio je s grupom tražilaca azila s kojima je fotografirao sve ono o čemu su želeli progovoriti, što ih je mučilo i što su smatrali važnim. Ipak, fotografija nije mogla da obuhvati sve sate razgovora, dilema, druženja i grešaka unutar procesa koji se zasnivao na 'horizontalnom' pristupu. Fotografija kao medij na trenutak je učesnicima projekta dala osećaj kontrole, da zajednički i slobodno odluče o sadržaju koji žele uvrstiti unutar zadatog okvira publikacije.

Davor Konjikušić (1979, Zenica, BiH) Na Akademiji dramske umetnosti u Zagrebu završio je osnovne studije snimanja i magistarske studije fotografije sa temom *Fotografija i moć*. U svojoj umetničkoj praksi služi se fotografijom kao primarnim medijem za artikulaciju autorskog koncepta u kojem propituje odnose između ličnog i javnog, intimnog i društveno-političkog. Fotografiju povezuje s tekstom, arhivom, nađenim predmetima i videom. Zanima ga uloga fotografskog medija u uspostavljanju odnosa moći i kontrole. Autor je i snimatelj nekoliko nagrađivanih dokumentarnih filmova: *Trajno nastaljeni stranac, Izbrisani, Povratak...* Radio je kao novinar i snimatelj za produkcijsku kuću Fade In. Godinama piše za nedeljnik *Novosti*. Osnivač je i voditelj fotografske radionice *Drugi Kadar*. Za svoj rad je, između ostalog, 2013. godine nagrađen u kategoriji profesionalnog koncepta na festivalu *Rovinj Photodays*. Na istom festivalu je i 2016. godine nagrađen prvom nagradom u kategoriji umetničkog koncepta. Na Slavonskom bijenalu je za svoj rad *Sveti ljudi* osvojio nagradu *Ex Aequo*. Radovi mu se nalaze u fundusu Muzeja grada Zagreba, Muzeja za umjetnost i obrt i privatnim kolekcijama. Do sada je izlagao na trinaest samostalnih izložbi i na više od dvadeset zajedničkih. Učesnik je nekoliko rezidencija i edukativnih programa, a bavi se istraživačkim radom i predavanjem. Živi i radi u Zagrebu.

www.davorko.net

Ivan Petrović i Mihailo Vasiljević**CENTAR ZA FOTOGRAFIJU (CEF)**

Fond kolekcije Centra za fotografiju sadrži veliki broj negative i dijapozitiva koji proizilaze iz domena amaterske i privatne fotografije, čiji su autori još uvek nepoznati. Razmatrajući značaj ovakvog materijala kao bitnog za sklapanje celovitije slike o privatnom životu datih epoha, ali takođe i zbog specifičnosti njegovih sadržaja koji poseduju estetske i šire kulturne vrednosti, Centar za fotografiju će predstaviti izbor fotografija iz nekolicine albuma koji datiraju iz perioda 30-tih i 60-tih godina XX veka.

Centar za fotografiju (CEF), nezavisno i neprofitno udruženje osnovano 2011. godine u Beogradu, sa ciljevima istraživanja, proučavanja i promovisanja fotografije kao društvenog fenomena u najširem smislu. U okviru do sadašnjih aktivnosti Centar za fotografiju realizovao je niz tematskih, kustoskih izložbi izborom radova iz sopstvenog fonda; učestvovao na stručnim skupovima u zemlji i regionu; organizovao razgovore i susrete sa umetnicima prezentujući dostignuća iz oblasti domaćeg fotografskog stvaralaštva. Centar za fotografiju formirao je značajnu kolekciju negativa, dilapozitiva i fotografija iz domena amaterskog, zanatskog i umetničkog stvaralaštva u kojoj se nalaze radovi: Ljubomira Šimunića, Zorana Popovića, Dragana Petrovića, Dragana Pečića, Aleksandrije Ajduković i drugih. Osnivači i urednici Centra za fotografiju su Ivan Petrović i Mihailo Vasiljević.

www.facebook.com/center.for.photography

Jaka Babnik & Miha Colner

TOP LOKACIJA

Kroz projekat *Top lokacija* Jaka Babnik i Miha Colner istražuju fenomen postavljanja skulptura i instalacija na ostrvima kružnih tokova u Sloveniji. Ukrašavanje kružnih raskrsnica nije isključivo lokalni fenomen; može se naći u mnogim evropskim zemljama. Često ova vajarstva i urbanistička rešenja ukazuju na to da su aspiracije naručilaca, uglavnom lokalnih zajednica, veoma slične - da se što eksplicitnije, neobičnije i inovativnije predstavi sopstveni identitet. Tako ova serija fotografija pokazuje rezultate vizuelnog istraživanja savremenog kulturnog pejzaža koji uvek odražava duh vremena. Naročito u Sloveniji, kružna raskrsnica neminovno odražava društveno-političku i ekonomsku situaciju koja je dovela do sasvim novih načina odabira, naručivanja i izvođenja ovog oblika javne skulpture koji je trenutno u najvećem procvatu. U periodu sve veće potrošnje i ekspanzivnog turizma, javni spomenici na kružnim tokovima uvode novu vrstu ukrašavanja i označavanja javnog prostora.

Jaka Babnik (1979) je diplomirao sociologiju i istoriju na Fakultetu umetnosti Univerziteta u Ljubljani i radi kao fotograf i filmski snimatelj od 1996. godine. Bio je urednik fotografije za skejtbord časopis *Pendrek* (1998-2006) i saradnik, jedan od osnivača i urednik uličnog časopisa *Kontejner* (2006-2009). Trenutno radi kao fotograf, kustos, pedagog i izdavač koji se istakao serijom fotografija „Mi smo psi!“ (2007-2010) i „Jebodrom“ (2014), „Sveta zemlja“ (2017) i „Zašto tako ozbiljno?“ (2017). Od 2012. godine (zajedno sa Boštjanom Pavletičem) vodi nezavisnom izdavačku kuću specijalizovanu za fotoknjige, Rostfrei Publishing. Živi i radi u Ljubljani, Slovenija.

Miha Colner (1978) je istoričar umetnosti koji radi kao kustos i koordinator programa u Međunarodnom centru za grafičke umetnosti / Kreativnom centru Švicarija u Ljubljani. Takođe je aktivan kao publicista, specijalizovan za fotografiju, grafiku, pokretnu sliku i različite forme (nove) medijske umetnosti. U periodu od 2006. do 2016. bio je kustos u Photonu - Centru za savremenu fotografiju, Ljubljana. Od 2005. godine radi kao saradnik u novinama, časopisima, specijalizovanim publikacijama i na svom blogu, i vanredni je predavač. Živi i radi u Ljubljani, Slovenija.

Maida Gruden i Mara Prohaska

DISLOKACIJE: ORLOVAT - FOTOGRAFSKA KOLONIJA

Na prezentaciji će biti više reči o motivima za osnivanjem kolonije posvećene fotografskom mediju, specifičnostima umetničke produkcije u okvirima fotografskog medija kada govorimo o rezidencijanim projektima, aktivnostima kolonije, principima selekcije učesnika, radovima koji su nastajali u saradnji sa lokalnim stanovništvom i psihološkoj foto radionici koju pohađaju učenici osnovne škole i srednjoškolci iz Orlovata. Biće razmatrane i saradnje koje se ostvaruju među učesnicima tokom i nakon završetka kolonije, kao i prekoračenja onoga što bi smo mogli nazvati granicama tradicionalno shvaćenog fotografskog medija. Takođe će biti reči o pitanjima arhiviranja, prezentacije i analize fotografija, nastalih na koloniji, kao kulturnih i umetničkih artefakata, čiji broj prevazilazi mogućnosti produkcije.

Osnivači i kustosi: maramaida kustoski duo (Maida Gruden i Mara Prohaska Marković)

Fotografska kolonija u Orlovatu pokrenuta je 2014. sa ciljem ispitivanja i razvoja potencijala fotografskog medija kroz rad sa kontekstom. Bazirana je na prethodnom iskustvu kustosa u organizaciji tradicionalnih likovnih kolonija koje je pokazalo da su umetnici, koji su radili u mediju fotografije, integrisali svoju praksu u selo i uspostavili komunikaciju sa meštanima kroz neposredan i interaktivan pristup. Na koloniji je, tokom četiri izdanja, učestvovalo petnaest umetnika i jedan umetnički par, već afirmisani umetnici i njihove mlađe kolege: Boris Burić, Marija Konjikušić, Mia Ćuk, Andrea Palašti, diSTRUKTURA, Ivan Arsenijević, Nidaa Aboulhosn, Ivan Petrović, Stefana Savić, Goran Micevski, Nina Todorović, Mihailo Vasiljević, Aleksandrija Ajduković, Miljan Vuletić, Nevena Popović i Denis Jeremić. U selu je boravila i psiholog Dubravka Radusinović koja je realizovala psihološko-fotografske radionice sa mladim žiteljima sela zasnovane na posmatranju i razumevanju tuđih i kreiranju sopstvenih fotografija.

www.maramaida.net

Slovenija	Ljubljana	Rostfrei Publishing Robert Marin i Matjaž Rušt Peter Rauch & Snabyrow Jaka Babnik i Miha Colner
	Celje	Fotosfera Fokus
	Novo mesto	Fotopub
Hrvatska	Zagreb	Davor Konjikusić - Drugi Kadar Ured za fotografiju (UzF) Fotografska udruga - Organ Vida
Makedonija	Skoplje	Makedonski centar za fotografiju
	Tetovo	Foto grupa CHKRAP!
Srbija	Beograd	Kamerades kolektiv Belgrade Raw Iza ekrana Centar za fotografiju (CEF)
	Niš	Ni Foto
	Zrenjanin	FotoMuzej
	Orlovat / Beograd	Dislokacije: fotografska kolonija u Orlovatu
	Požega / Beograd	Fotodokumenti

fotodokumenti

Filmart

Република Србија
Министарство културе и информисања

KULTURNI
CENTAR
BEOGRADA